

[Albrechtsen]

de hr. Per Stig Møller; det kan ikke nytte, han ryster på hovedet. Han stod heroppe og sagde, at man forbeholder sig adgangen til at bruge disse våben som gengældelse, og heroverfor står, at Danmark klart og utvetydigt har skrevet under på, at man under ingen omstændigheder nogen sinde vil tage disse våben i anvendelse. Så enkel er sagen.

Hr. Per Stig Møller og andre taler om, at man skal passe på ikke at tage ensidige skridt fra dansk side. Ja men disse skridt er jo taget. Man diskuterer, som om Danmark ikke havde underskrevet Genèveprotokollen. Man diskuterer, som om det, det drejede sig om, var at tage stilling til, om man skulle underskrive Genèveprotokollen, om man skulle tage dette ensidige skridt. Men man har taget dette ensidige skridt. Man vil bare ikke vedstå det, og det erkender hr. Per Stig Møller blankt. Dermed kan man dog sige, at hr. Per Stig Møller er den eneste af de borgerlige ordførere, som på dette punkt ikke er gennemgribende hyklerisk. Han er kun dobbeltmoralisk, ligesom de andre også er det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 24:

Forslag til folketingsbeslutning om at fjerne ethvert dansk bidrag til atomvåben.

Af Thoft (SF) og Albrechtsen (VS).
(Fremsat 10/10 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, har jeg tidligere i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål fra folketinget og fra folketingets forsvarsudvalg haft lejlighed til at redegøre for, i hvilket omfang Danmark gennem betalinger til NATOs fællesfinansierede infrastrukturprogram i de sidste 23 år har ydet bidrag til visse faciliteter til brug for atomvåben i Vesteuropa. Man kan derfor sige, at det for så vidt er en gammel sag, forslagsstillerne har taget op, og der er efter min bedste overbevisning ikke sket noget nyt, som kunne begrunde en ændret holdning til disse faciliteter.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at fastslå, at Danmark over NATOs infrastrukturprogram aldrig har betalt til selve atomvåbenene; det ville falde helt uden for infrastrukturprogrammets rammer. Det, der finansieres over infrastrukturprogrammet, er, som jeg tidligere har oplyst, visse støttefaciliteter såsom vedligeholdelses anlæg, bevogtnings- og alarmanlæg o.lign. De infrastrukturbidrag, som vil være omfattet af det forslag til folketingsbeslutning, tinget her har til behandling, medgår altså i vidt omfang til foranstaltninger til sikring imod terrorister og imod femtekolonnefolk eller fjendtlige landes agenter eller specialstyrker. De infrastrukturprojekter inden for den kategori, der er omfattet af forslaget, og som kan forventes gennemført i de kommende år, er netop især sådanne sikringsanlæg. Det vil være vanskeligt på en rimelig måde at begrunde over for navnlig vore allierede, at vi ikke ønsker at bidrage til sådanne foranstaltninger. Når man i øvrigt skal vurdere de mulige konsekvenser af en vedtagelse af beslutningsforslaget, er det vigtigt at slå fast, at der i hvert fald er én afgørende forskel på dette forslag og folketingets tidligere beslutninger om bidragene til anlæg for de nye mellemdistanceraketter. Denne forskel knytter sig navnlig til de konsekvenser, som en beslutning om at fjerne ethvert dansk bidrag til anlæg for atomvåben ville få i forhold til NATOs strategi.

Den tidligere beslutning om, at Danmark ikke længere ønskede at betale infrastrukturudgifter i forbindelse med opstillingen af de 572 mellemdistanceraketter, finder sin begrundelse i, at et flertal i folketinget ikke længere er overbevist om nødvendigheden af

[Forsvarsministeren]

opstillingen af disse raketter. Dermed er der sat spørgsmålstegn ved netop disse konkrete våbens indlemmelse i NATOs strategi, men der er ikke på grundlag af folketingets beslutninger rejst berettiget tvivl om den danske holdning til NATOs strategi i almindelighed. Det er således accepteret, at NATOs strategi indeholder et nukleært element.

En beslutning her i folketinget om at standse ethvert dansk bidrag til faciliteter til atomvåben måtte imidlertid af vore allierede blive betragtet som en undsigelse af den fælles strategi, der er vedtaget af alle medlemslande, der deltager i NATOs integrerede forsvar. En sådan beslutning ville, da den rører ved forhold, som af de øvrige allierede også betragtes som vitale for den fælles sikkerhed, kunne få alvorlige konsekvenser for vor deltagelse i det integrerede militære samarbejde i NATO-alliancen.

Med disse bemærkninger håber jeg at jeg har gjort det klart, at forslaget ikke er, som der står, den eneste logiske konsekvens af 10. maj-dagsordenen; det er det, forslagsstillerne anfører i bemærkningerne. En gennemførelse af forslaget ville tværtimod have konsekvenser, der er meget alvorlige for vort forhold til alliancepartnerne.

Forslaget er også langt mere vidtgående end de sikkerhedspolitiske dagsordener, som folketinget i øvrigt har vedtaget, og som udgør grundlaget for regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitik.

Regeringen vil arbejde og arbejde aktivt for en reduktion af kernevåbenarsenalerne, men den vil til enhver tid søge at undgå ensidige skridt, der berører alliancens fælles grundprincipper, og som kan gøre vort NATO-medlemskab tvivlsomt.

A propos kernevåbenreduktioner vil jeg gerne supplere bemærkningerne til forslaget med den oplysning, at beholdningen på 6.000 atomare sprænghoveder i Vesteuropa, som jeg omtalte i mit svar fra 18. maj 1983 på spørgsmål nr. 50 fra forsvarsudvalget, er for nedadgående. På ministermødet i den nukleare planlægningsgruppe i oktober 1983 blev det ved den såkaldte Montebellobeslutning vedtaget at reducere NATOs nukleare lager med 1.400 sprænghoveder. Der vil som følge heraf i de kommende år ske en reduktion til 4.600 sprænghoveder.

På baggrund af de forhold, som jeg har redegjort for, må regeringen derfor gå imod dette forslag til folketingsbeslutning.

Knud Damgaard (S):

Socialdemokratiets stilling til sikkerhedspolitiske problemer, det være sig aktuelle eller langsigtede, vil naturligvis finde sted ud fra socialdemokratiske vurderinger af det, der er behov for.

Når vi ikke kan støtte dette forslag, er det, fordi man piller en detalje ud af en generel sikkerhedspolitisk helhed. Vi har ikke lagt skjul på, at vi har det afgørende mål fra socialdemokratisk side at sikre, at vi får bremsat atomvåbenkapløbet og kan vende tilbage til en afspændingsproces mellem Øst og Vest. Det var også det, der lå bag, da vi under EF-programmet besluttede at trække infrastrukturmidler til INF-opbygningen tilbage. Det kunne betragtes som og var reelt også en politisk tilkendegivelse, men det var samtidig et forsøg på at øve en praktisk indflydelse på de forhandlinger, der på det tidspunkt endnu havde temmelig lang tid tilbage til at kunne opnå resultater. Man kan ikke sammenligne denne detalje i vor infrastrukturholdning med den generelle vurdering, socialdemokratiet ellers anlægger.

Vi anlægger en generel holdning, hvis sigte er at komme det uhyrlige våbenkapløb og først og fremmest atomvåbenkapløbet til livs. Vi gør det ud fra den grundbetragtning, at vel er det rigtigt, at man gennem 35 år har kunnet dokumentere, at man kan sikre sig imod angreb gennem NATO også ved hjælp af de atomvåben, der eksisterer. Men at forhindre krig er ikke det samme som at skabe forudsætninger for og at virke for en mere konstruktiv fredsudvikling. Det er den, vi efterlyser i NATO-sammenhæng fra socialdemokratisk side. At fortsætte med at forhindre krig gennem disse omfattende våbenkapløb, der finder sted under stigende risiko og under så betydelige omkostninger, er, som om vi i den vestlige verden mindsker vore praktiske muligheder for at medvirke dér, hvor risikoen i verdenspolitikken måske er størst, nemlig i den fattige verden. Her kan situationer opstå i områder, der er vitale for begge supermagter, og kan medføre, at den umulige krig kommer fra denne side. Det er på disse områder, vi vil sætte ind fra socialdemokrati-

[Knud Damgaard]

ets side. Det er den tankegang, der rører sig i vort parti, ikke at pille et enkelt element, som i virkeligheden også på mange områder er til fordel for Danmark i forbindelse med medlemskabet, ud af det samlede NATO-økonomiske billede. Det, vi vil, er tilkendegivet i en række dagsordener. Ikke mindst 3. maj-dagsordenen bekræfter det, jeg har sagt her. Det er dér, vi står i disse spørgsmål.

Houe (KF):

Der er i folketinget og i befolkningen en bred opbakning af Danmarks medlemskab af NATO. Medlemskabet indebærer gensidige forpligtelser, herunder altså også, at Danmark gennem NATOs infrastrukturprogram er med til at finansiere vidt forskellige anlæg i medlemslandene. Vi får på den anden side også del i de fælles investeringer, f.eks. til anlæg til beskyttelse af fly, drivmiddelforsyning, depotbygninger og meget mere.

I adskillige år har det været sådan, og vi har da også deltaget i finansieringen af visse støttefaciliteter for atomvåben. Det ville sandsynligvis få vidtrækkende betydning for det militære samarbejde i NATO, såfremt vi også på dette område ville gå enegang. I en verden med terrorisme, gensidig frygt og risiko for fjendtlig agentvirksomhed kan vi ikke lade våben, der indgår i den fælles strategi, ligge ubevogtede og ubeskyttede hen. Vi har som følge af den fælles strategi også en forpligtelse til at medvirke til størst mulig sikring af farlig ammunition og farlige våbensystemer.

Folketinget har på godt 2 år haft 10 store politiske debatter om raketter, atomvåben, sikkerhedspolitik m.v. Forslagsstillerne fortsætter åbenbart ufortrødent med deres forehavende, nemlig at fjerne Danmark fra vore allierede i en sådan grad, at vort land kommer til at ligge som et militært tomrum. En sådan udvikling ville kunne friste til politiske og muligvis militære pressionsforsøg. Det ønsker det konservative folkeparti ikke at medvirke til. Vi mener fortsat, at freden er bedst sikret i et samarbejde med vore allierede, et samarbejde, hvor alle yder deres bidrag. Vi har i den forbindelse ikke spenderet flere midler end vore allierede, snarere tværtimod. Det er vor bestemte opfattelse, at den danske befolkning også ønsker det sådan, og

vi kan ikke stemme for forslaget, men må gå imod.

Sønderby (V):

SFs beslutningsforslag om at fjerne ethvert dansk bidrag til atomvåben er ikke en helt ny sag, men SF vil jo ikke undlade at holde gryden i kog uanset alle de debatter, vi i øvrigt har haft om disse forhold her i huset.

Jeg skal ikke sige en hel masse ting om selve forslaget. Forsvarsministeren har begrundet, hvorfor regeringen går imod. Venstre kan heller ikke støtte dette forslag.

I dag har vi drøftet 3 forslag fra SF og VS, og de har vel egentlig alle det fælles mål at prøve på at bilde befolkningen ind, at SF alene står som den store fredselkende skare og alle vi andre, der må gå imod disse forslag, vi er – det er ikke blevet sagt – måske krigsliderlige, vi er atomvenlige, vi foretrækker konflikter og alt det dér.

Vort medlemskab af NATO med de omkostninger og de forpligtelser, det indebærer, er vores og den vestlige verdens bidrag til, at freden kan bevares, et bidrag til, at vi kan undgå en atomkrig med dens rædsler og undgå den kemiske krig med de rædsler, den medfører, hvad vi var inde på under behandlingen af de foregående forslag.

Man vil med dette forslag prøve at bilde befolkningen ind, at hvis vi accepterer det, vil vi også kunne gå i gang med at bruge disse atomvåben. Vi har, som forsvarsministeren har sagt, ikke selv betalt til selve atomvåbne. Hvis den danske befolkning havde mistillid til, hvad vi brugte vore midler i NATO til, så ville en stor del af befolkningen ikke stadig mene, at vi så fortsat bør være medlem af NATO. NATOs infrastrukturprogram er støttefaciliteter, vedligeholdelse samt bevogtningen af almindelige anlæg og altså ikke selve raketterne.

Venstre afviser dette forslag, men vi afviser ikke, at vi fortsat vil gå ind for en reduktion af atomvåbnene, men det må ske i forhandling mellem de store supermagter, ikke ensidige skridt, som kan svække alliancen, og som kan gøre vort medlemskab af NATO tvivlsomt. Det er ikke i tråd med vore aftaler eller med befolkningens ønsker. SF kan med disse forslag kun forsøge at sprede angst ude omkring. Men det ser da heldigvis ikke ud til at lykkes, når man ser de sidste undersøgel-

[Sønderby]

ser af befolkningens tro på et troværdigt NATO.

Venstre må altså afvise forslaget, fordi forslaget får indvirkning på vort medlemskab af NATO, fordi vi ikke ensidigt på dette område kan være med til at lave nogle foranstaltninger, og fordi forslaget overhovedet ikke skaber afspænding, men tværtimod vil øge spændingen, hvis den ene part af supermagterne får lov til at opruste for fuld fart og den anden holder igen.

Som hr. Knud Damgaard sagde: vi kan ikke pille et enkelt element ud af helheden. Det er også vores indstilling.

Stinus (RV):

Det radikale venstre deler forslagsstillernes opfattelse af, at en konsekvens af vedtagelsen af dagsordenen af 10. maj i år, som fjernede 48 mill. kr. fra NATOs infrastrukturprogram, må være, at alle fremtidige danske bidrag, som inden for infrastrukturprogrammet er bestemt til anvendelse i forbindelse med atomvåben, bringes til ophør. Vi er således ikke enige med hr. Knud Damgaard, når han taler om en uvæsentlig detalje.

Det radikale venstre noterer med beklagelse, at Danmark, som ikke selv ønsker atomvåben, gennem årene har bidraget til og fremdeles bidrager til at finansiere faciliteter til sikring, vedligeholdelse og oplagring af atomvåben. Det radikale venstre er gennem årene blevet mere og mere bekymret over atomvåbnene og Danmarks deltagelse i NATOs atomvåbenstrategi. Jeg har tidligere taget til orde for, at Danmark burde forlade NATOs atomplanlægningsgruppe.

Vi noterer i øvrigt – ligeledes med beklagelse og med den bekymring, jeg gav udtryk for i debatten den 10. maj i år vedrørende bevillinger til mellemdistanceraketterne – den uigennemsigthed, der råder omkring bevilningerne til NATOs infrastrukturprogram. I debatten den 10. maj henviste forsvarsministeren i den forbindelse til rigsrevisionens beretning. Men rigsrevisionsberetningen roker jo ikke ved den kendsgerning, at Danmark gennem NATOs infrastrukturprogram deltager i den almindelige oprustning og med en del af sit bidrag oven i købet i den atomare oprustning. Det radikale venstre ønsker dette bragt til ophør og støtter derfor det fremsatte forslag.

Sonja Albrink (CD):

Af hensyn til forslagsstillerne vil jeg straks inlede med at erklære, at CD ikke kan støtte det fremsatte beslutningsforslag.

Når vi ikke venter til de afsluttende bemærkninger med at erklære vores stillingtagen til beslutningsforslaget, skyldes det den omstændighed, at vedtagelse af det fremsatte beslutningsforslag vil være et alvorligt anslag mod NATOs strategi. Det er vel heller ikke dagens største overraskelse, jeg kommer med, når jeg understreger, at CD går ind for NATO og ikke vil tolerere, at der stilles spørgsmålstegn ved vores medlemskab. Vores alliancepartnere kan simpelt hen ikke være tjent med, at Danmark kører på frihjul, eller som CD udtrykte det forleden: kører med i NATO på anden klasse. CD ønsker, at Danmark skal være et førsteklases medlem af den demokratiske forsvarsalliance. CD har gentagne gange understreget denne holdning, og vi vil fortsat understrege vigtigheden af, at vi opfører os pænt i NATO-sammenhæng. Det fortjener NATO, og det fortjener den danske befolkning.

Centrum-demokraterne ønsker ligesom regeringen, at der skal ske en reduktion af kernevåben, bakteriologiske våben osv., men vi anser det for afgørende for dansk sikkerhedspolitik, at det under ingen omstændigheder sker ensidigt. Vi anser det for en håbløs opgave at forklare vore partnere i NATO, at vi nu ikke ønsker at bidrage til det eller det. Den går simpelt hen ikke. Vi kan ikke nasse os frem, og vi skal være overordentlig forsigtige med bare antydninger af initiativer, der går i den retning, som forslagsstillerne ønsker.

Albrechtsen (VS):

Den 10. maj i år lykkedes det at komme et meget vigtigt skridt videre frem mod målet, nemlig et fuldstændigt dansk nej til hverken direkte eller indirekte at bidrage til NATOs atomvåben.

Imidlertid var der det spørgsmål tilbage, som vi netop behandler i dag, nemlig om de tilbageværende danske bidrag til NATOs atomvåben. Det er egentlig lidt ærgerligt, at hr. Knud Damgaard ikke lægger den samme linje, som hr. Knud Damgaard gjorde den 10. maj i år. Af de udtalelser, hr. Knud Damgaard kom med den 10. maj, måtte man

[Albrechtsen]

dog forstå, at han faktisk var positiv over for at fortsætte ad den linje, som var udstukket med dagsordenen af 10. maj. Nu mener hr. Knud Damgaard, at vi ikke kan tage dette enkelte element ud. Jeg synes, det er en beklagelig argumentation. Når hr. Knud Damgaard siger, at det var en bestemt situation, vi stod i, nemlig den, at man forsøgte at påvirke en situation, fordi det ikke var lykkedes at komme nogen vegne med mellemdistance-raketterne, må man da sige, at vi fortsat står i den situation, at NATOs atomvåbenpolitik er uacceptabel, at der må tages konkrete skridt for at presse på i NATO for at få standset atomvåbenoprustningen. Disse mellemdistanceraketter er stillet op, og derfor kan jeg ikke forstå den argumentation, som hr. Knud Damgaard nu kommer med, og som – vil jeg mene – er noget anderledes end den, han faktisk lagde frem den 10. maj. Jeg er bekymret for, at det er et udtryk for, at hr. Knud Damgaard og socialdemokratiet i denne sag ligger under for det, som forsvarsministeren kører frem som sin trussel, nemlig at hvis man fortsætter denne linje, hvis man tager selv et sådant begrænset skridt, som der her er tale om – pengemæssigt i hvert fald – vil Danmark blive smidt ud af NATOs militære samarbejde og muligvis helt ud af NATO, men i hvert fald ud af det militære samarbejde. Den trussel kører man mere og mere aggressivt frem fra regeringens og fra de borgerliges side. Beklageligvis ser det ud, som om socialdemokratiet på vigtige punkter har tænkt sig at bøje sig for denne trussel. Hvis det er tilfældet, betyder det, som det også viste sig i sidste uge, at der ikke længere kan fastholdes et flertal her i folketinget for at opnå fremskridt på det sikkerhedspolitiske område.

Vi bliver skudt i skoene, at vi med dette forslag tager selve spørgsmålet om Danmarks deltagelse i NATOs militære samarbejde op. Det er jo ikke os, der gør det. Vi fastholder bare, at disse ting må gennemføres. Hvis USA truer, hvis forsvarsministeren truer osv., agter vi i hvert fald ikke at lade os kue af disse trusler. Det er også mærkeligt, at forsvarsministeren på den ene side kan sige: det er nogle bagateller dette her, det drejer sig i virkeligheden kun om lidt bevogtning og sådan, og så på den anden side samtidig siger, at dette skridt vil give NATO anledning til de mest dramatiske modforholdsregler. Der

er en underlig modsætning i forsvarsministerens argumentation. Det er da klart, at det vil ikke vække jubel i NATO, og det er da også klart, at et sådant skridt betyder noget politisk, men det burde ikke være sådan, at socialdemokratiet kan acceptere dette forsøg på fra borgelig side at gøre enhver sikkerhedspolitisk diskussion til et spørgsmål om NATO-medlemskabet.

Vi har sagt, og det vil vi blive ved med at sige, at kan vi nå dertil på et tidspunkt, hvor Danmark kan komme ud af NATO, er det en god og rigtig ting, og det er det, vi arbejder for. Men vi vil da ikke acceptere en argumentation som forsvarsministerens og andres, der går på, at alle andre og mindre vidtgående skridt så ikke kan diskuteres, fordi så kommer USA bare og smider Danmark ud af NATO, og det er jo det, man for alt i verden vil undgå.

Jeg vil godt bede forsvarsministeren forklare, hvad det er ved dette begrænsede danske bidrag – et overskueligt skridt målt i penge, som åbenbart ikke betyder så frygtelig meget i NATO-sammenhæng, sådan fremlægger forsvarsministeren det – der kan afføde en sådan vrede i NATO, og hvorfor skal socialdemokratiet og andre bøje sig for disse trusler?

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Når man har overværet en sådan debat nogle timer, kunne man ønske sig, at VS og SF havde lige så gode forbindelser østpå, som de åbenbart har vestpå. Sikke mange ting, vi så kunne få afsløret! Derefter behøvede vi måske ikke være så meget i tvivl om, hvad der egentlig finder sted dér. Vi er i hvert fald mange, der ikke er i tvivl om, selv om der bliver påstået det modsatte, at formålet med alle disse ting, der kommer frem, er at nedbryde troværdigheden til NATO, at sætte spørgsmålstegn ved NATO. Det gør man for at nå det mål, som også blev sagt meget klart, at vi ikke skal være medlem af NATO.

I kristeligt folkeparti er der ingen tvivl om, at Danmark ikke ensidigt kan melde sig ud af NATO eller foretage nedrustning på forskellige områder. Det vil bare medføre, at nogle andre vil komme for at hjælpe os, men vi vil gerne selv bestemme, hvor hjælpen skal komme fra. Vi er nogle, der måske erindr

[Inger Stilling Pedersen]

den 9. april og andre ting. Det er der mange socialdemokrater der gør, det ved jeg. De er ikke helt så godtroende, som der gives udtryk for fra visse andre partier. Så man skal bare glæde sig over, at der i Danmark er en virkelig forsvarsvilje, selv om der gøres alt fra visse partiers side for at nedbryde den. Det kunne godt få den modsatte virkning. Al den negative omtale gør, at folk selv begynder at tænke over, hvordan det forholder sig, begynder klart at indse, at vi er nødt til at være medlem af NATO for at kunne klare os, hvis vi da ikke ønsker Warszawapagten. Det er der vel næppe nogen der gør, i hvert fald ikke åbenlyst.

Kristeligt folkeparti kan ikke medvirke til dette forslags gennemførelse.

(Kort bemærkning).

Knud Damgaard (S):

Det er en kort bemærkning til den foregående taler, hr. Albrechtsen. Jeg forstår ikke, at hr. Albrechtsen kan have den opfattelse, at det er mindre væsentligt at arbejde for generelt at få stoppet atomvåbenkapløbet end netop at beskæftige sig med den detalje, der nævnes i dette forslag, en detalje, som hovedsagelig går på fortiden. Vi har levet op til de løfter, vi løbende har givet i fortiden om disse infrastrukturprogrammer; vi levede op til det løfte, vi havde givet om 26,7 mill. kr. til infrastrukturprogrammet i forbindelse med INF. Det, det drejer sig om i dag, er at få påbegyndt en udvikling, der giver os den afspænding, der gør det muligt at få virkelig fredelige, konstruktive forhandlinger i gang. Det anser vi for at være hovedmålet. Skulle der i forbindelse med den kommende tids udvikling dukke noget op, der ligner INF-raketter i Europa, er det klart, at socialdemokratiet vil overveje den situation og se, hvad der kan gøres ved det.

Thoft (SF):

Jeg kan jo ikke takke for en positiv modtagelse, for den var jo ret hårdhændet, men jeg skal specielt takke hr. Stinus fra det radikale venstre og hr. Albrechtsen fra VS for en positiv modtagelse. Takken må vist også stoppe dér.

Ministeren sagde, at forslaget ville få alvorlige konsekvenser, men samtidig har ministeren gjort meget ud af at bagatellisere det

også rent beløbsmæssigt. Nu ville vi godt have at vide, hvorledes ministeren overhovedet har kunnet regne sig frem til, at man i 1983 brugte 10 mill. kr. til den del af infrastrukturprogrammet, som handler om de gamle atomvåben. Hvordan har ministeren regnet sig frem til, at man i perioden 1961-1983 har brugt ca. 52 mill. kr.? Her ville jeg gerne have lov at revidere, om jeg så må sige, ministerens regnestykker, fordi jeg tror, at der er tale om et kvalificeret slag på tasken. Jeg har svært ved at forestille mig, at man overhovedet har nogen forestilling om, hvad man har brugt disse penge til.

Ministeren sagde, han ikke kunne forstå, hvorfor vi nu fremsætter dette forslag, for der var ikke sket noget nyt. Jo, der er sket noget nyt. Der er for det første sket det, at beløbene også til de gamle atomvåben accelererer meget voldsomt. Det kan man se af den kendsgerning, at vi i perioden fra 1961 til og med 1983 ifølge ministerens mere eller mindre kvalificerede slag på tasken bruger 52 mill. kr., men alene i 1983 bruger vi 10 mill. kr. Det vil sige, at vi i hele den foregående periode bruger 42 mill. kr. på, så vidt jeg kan regne ud, i alt 21 år. Det er et par hundrede tusinde kroner om året, og det er på den måde væsentligt accelereret. Der er også sket det nye, at det nu overhovedet er gået op for dette ting - for den sags skyld også for folketingets forsvarsudvalg - at vi betaler til disse atomvåben. Jeg vil gerne spørge det radikale venstre, som har været med i samtlige forsvarsforlig - fra 1961 til og med 1977, hvor jeg tror det sidste forlig udløb - om det radikale venstre i den tid vidste, at disse penge blev brugt til atomvåben. Det nye i sagen er, at vi nu ved, at vi rent faktisk er med til at betale til disse atomvåben, samtidig med at vi siger, at vi skal ikke have atomvåben, at vi kan ikke lide atomvåben.

Jeg vil gerne understrege, at man jo revser den, man holder mest af, og jeg holder bestemt mere af hr. Knud Damgaard end af mange af de borgelige ordførere. Derfor vil jeg sige til ham, at jeg er ked af, at man har sat hr. Lasse Budtz fra ordførerskabet. Det var alligevel rarere at have hr. Lasse Budtz som ordfører - jeg tænker på debatten den 7. december 1982, hvorfra jeg skal citere (Folketingstidende 1982-83, sp. 2878), hvor hr. Lasse Budtz som ordfører for socialdemokratiet sagde, jeg citerer:

[Thoft]

»De penge, der allerede er betalt, og de penge, der er stillet i udsigt, og som har fået det, man kalder autorisation, er ikke afgørende for os; det afgørende er at få stoppet fremtidige bevillinger.«

Ja vel, det er vi enige i. Vi ville egentlig gerne, om vi kunne kræve de 52 mill. kr. tilbage, som vi allerede har betalt. Det ville være rart, men det er ikke det, der er vores ærinde i dag. Vores ærinde i dag er at få stoppet de fremtidige bevillinger til atomvåben.

Den samme dag sagde hr. Anker Jørgensen (Folketingstidende 1982-83, sp. 2907):

»Det afgørende for socialdemokratiet er, at det nu besluttes, at Danmark ikke må sige ja til yderligere såkaldte autorisationer til den del af infrastrukturprogrammet, der vedrører atomopbygningen.«

Det er klar besked. De penge, der vedrører atomopbygningen, skal stoppes. Vi spurgte så forsvarsministeren, om det, der var sket, så også stoppede bevillingerne, opbygningen af de gamle atomvåben. Vi får så at vide, at det berøres sandelig ikke af dagsordenen, som vi vedtog i foråret.

Jeg vil godt til sidst igen fra Folketingstidende 1982-83, sp. 2918, citere hr. Lasse Budtz, som siger:

»Den mest fundamentale ting for socialdemokratiet i denne sag er at få fastslået, at vi ikke vil være med til at bevilge fem flade øre mere end de 26 mill. kr., der har været så stærkt omtalt.«

Socialdemokratiet er altså med til at bevilge ganske meget mere – 10 mill. kr. det ene år – end fem flade øre.

Vi vedtog den 10. maj 1984, at vi skulle stoppe pengene til de nye atomvåben. En logisk konsekvens af denne beslutning måtte være, at vi også stoppede pengene til de gamle atomvåben. Vi interesserer os ikke for fortiden, det vil jeg gerne understrege, men vi interesserer os for, at disse beløb standses nu og her, så forsvarsministeren ikke får lov til at give yderligere autorisation.

Hr. Houe fra det konservative folkeparti sagde, at vi havde påtaget os vidt forskellige forpligtelser gennem NATO, også forpligtelser til infrastrukturprogrammet, hvorefter hr. Houe talte om terrorisme. Er det mon infrastrukturbidraget til de tyrkiske terrorister, de tyrkiske generaler og den tyrkiske regering,

hr. Houe mente, eller hvad er det for nogle terrorister, hr. Houe talte om?

Hr. Sønderby fra venstre præciserede, at SFs og VS' forslag ikke er nogen ny sag. Jo, det er en ny sag. Det er ikke korrekt, når hr. Sønderby siger, at vi har diskuteret det tidligere. Vi har ikke diskuteret bidragene til de gamle atomvåben, for vi har ikke vidst, at der blev givet sådanne danske bidrag. Det har aldrig nogen sinde været nævnt i folketinget.

Endelig kritiserede hr. Sønderby fra venstre, at SF – og han glemte nok VS i den sammenhæng, det bør han huske – gerne vil stå alene som den store fredselskende og den store fredsforsvarer. Nej, det vil vi ikke. Men det kan da ikke undgås, at folk må få det indtryk, at vi er de eneste sammen med de radikale, der er nogenlunde konsekvente i denne sammenhæng. Når den konservative ordfører i den forrige debat kunne sige, at det kunne godt tænkes, at Danmark kunne anvende kemiske krigsmidler som gengældelse til trods for en soleklar folkeretlig forpligtelse til ikke at gøre det, når ministeren ikke vil stoppe øvelser i kemisk krig, når socialdemokratiet ikke vil foretage noget som helst konkret skridt, kunne det da godt være, at folk fik den opfattelse, at vi var de eneste, der vil gøre noget ved det.

Vi er selvfølgelig ikke de eneste fredselskende, for langt ind i de borgerlige partier og langt ind i socialdemokratiet findes der tilhængere af en langt mere markant fredspolitik end den, Danmark fører. Disse menneskers særlige indsats er afgørende for det arbejde, vi er i stand til at udforme her. Jeg vil godt til de menige socialdemokrater sige, at de arbejder for lidt i øjeblikket. Kustoderne har for megen magt, men jeg håber, at de vil stramme sig an og gøre en indsats for at ændre den socialdemokratiske politik, for deres repræsentanter på tinge gør i hvert fald ikke meget ved tingene for tiden.

Infrastrukturbidraget er jo på mange måder den onde i denne debat. Det er så uigen-nemtsigtigt, at ingen levende sjæl i realiteten har check på, hvad der foregår. Jeg vil nævne et eksempel: for nylig ansøgte ministeren om penge i finansudvalget for 4 års programmet 1980–1984, men ministeren havde allerede i sommeren 1983 autoriseret brugen af pengene. De er formentlig også tæt ved at være brugt, da finansudvalget for 14 dage

[Thoft]

siden fik bevillingen forelagt. Samtidig søgte ministeren både for 1981 og – for at gøre forvirringen total – også for 1985 penge til infrastrukturprogrammet. Jeg har den opfattelse, at ingen i realiteten er i stand til at følge med i, hvad der bevilges til infrastrukturprogrammet, fordi man blander alverdens år sammen og ingen nogen sinde får at vide, hvad disse penge bruges til.

Jeg har en erindring om, at vi i foråret i folketingets forsvarsudvalg spurgte, hvad pengene skulle gå til, og da fik svaret, at det var klassificeret. Nu er det heldigvis sådan, at nede på SNU's sekretariat ligger der en oversigt over, hvad pengene skal gå til, så hvis man går derned og kigger efter, har man såmænd mulighed for at finde ud af det, som jeg kan forstå er klart klassificeret.

Jeg har også tidligere skarpt kritiseret beregningsgrundlaget. Hvordan kommer vi frem til disse beløb, som angiveligt skulle bruges til de nye atomvåben?

Til sidst vil jeg godt sige, at da vi indtrådte i enhedskommandoen i 1961, var der ikke nogen, der fortalte os, at vi ville komme med til at betale til infrastrukturprogrammet vedrørende atomvåben, og der var ikke nogen, der fortalte os, at Danmark ville få operativ kommando over atomvåbnene i enhedskommandoområdet. Jeg synes, det er beklageligt, at vi gang på gang må konstatere, at vi rent faktisk ikke får viden om, hvad der foregår, og at vi i dette tilfælde, 23 år efter at vi er begyndt at betale, må komme løbende for at få stoppet betalingerne, fordi vi ingen viden har fået om, hvad disse penge via infrastrukturprogrammet rent faktisk går til.

(Kort bemærkning).

Stinus (RV):

Som svar til hr. Thoft vil jeg gerne understrege, hvad jeg allerede i mit første indlæg omtalte og beklagede stærkt, nemlig den megen uigennemsigthed omkring bevillingerne til infrastrukturprogrammet, og denne uigennemsigthed har næppe været mindre tidligere. Vi ønsker denne uigennemsigthed fjernet og er altså på dette område helt enige med hr. Thoft. Hertil kommer, som jeg også sagde i mit første indlæg, at det radikale venstre gennem årene er blevet mere og mere foruroliget over atomvåbnene, og derfor kan vi, som jeg sagde, gå ind for forslaget om at

fjerne ethvert bidrag, absolut ethvert bidrag, fra dansk side til atomvåben.

Forsvarsministeren (Engell):

Både hr. Stinus og hr. Thoft har været inde på den måde, infrastrukturensamarbejdet fungerer på. Man har betegnet det som uigennemsigtigt. Jeg føler, at måske ikke mindst gennem de seneste par år – hvor dette samarbejde og den måde, hvorpå samarbejdet teknisk set fungerer, har været mere i fokus end tidligere – har der været tilvejebragt et ret så omfattende materiale til brug for folketingets medlemmer, herunder naturligvis også for forsvarsudvalget, med en grundig gennemgang af, hvordan hele infrastrukturensamarbejdet fungerer.

Taler vi om de enkelte projekter, er det klart, at der må gælde nogle retningslinjer, hvorefter vi naturligvis som deltagere i dette samarbejde – og vi taler jo om projekter af militær betydning – naturligvis må have nogle hensyn at tage også i forhold til vore allierede. Men vi må nok sige, at den måde, det fungerer på, er hensigtsmæssig. I virkeligheden er infrastrukturensamarbejdet et eksempel på, hvordan et internationalt samarbejde kan fungere særdeles udmærket og tilfredsstillende for alle parter.

Så var både hr. Thoft og hr. Albrechtsen inde på, at jeg havde betragtet dette spørgsmål som en bagatel, i hvert fald havde der ikke været rigtig sammenhæng i tingene. Jeg vil sige, at jeg betragter det forslag, der foreligger her, og ikke mindst de konsekvenser, det kunne få, såfremt det blev vedtaget – hvad debatten i dag kan tyde på det ikke bliver – med meget stor alvor, for det, vi taler om, er netop ikke bagateller. Det er et spørgsmål om hele vor deltagelse i infrastrukturensamarbejdet og hermed vor deltagelse i det integrerede militære samarbejde, så hvis man har fået den opfattelse, at regeringen betragter denne sag som en bagatel, er det en klar misforståelse. Vi betragter den med stor alvor, og derfor er vi naturligvis meget tilfredse med de indlæg, der har været også fra socialdemokratiets ordfører, som jeg mener var realistisk i sin vurdering af konsekvenserne af dette forslag.

Hr. Albrechtsen siger, at man ikke med dette forslag er ude efter vor deltagelse i NATO-samarbejdet – sådan måtte jeg forstå ind-

[Forsvarsministeren]

lægget. Nej, det ved jeg godt, for det er ikke SFs og VS' taktik i disse sager. Man ved, at der i den danske befolkning er et klart flertal for vort medlemskab af NATO-alliancen, og derfor retter man ikke sine aktioner mod selve dette medlemskab, men mod enkeltelementer, også bærende enkeltelementer, i dette samarbejde. Det er det, vi oplever et eksempel på med det forslag, der nu ligger på bordet.

Hr. Thoft var fremme med regnestokken. Jeg vil sige, at de tal, der er opgivet i de besvarelser, jeg har givet folketinget, og også i min redegørelse i dag, naturligvis er korrekte. Når vi opererer med stigende udgifter, hænger det ikke mindst sammen med, at netop beskyttelsesfaktoren, ønsket om at sikre disse våben mod, at terrorister eller andre får adgang til dem, betragter vi med meget stor alvor, og det mener jeg bestemt også der er grund til at gøre, når man ser den række af begivenheder, vi har oplevet i verden omkring os. Det er ikke en sag, man kan tage let på, og det er klart, at dette ønske om den bedst mulige sikring også afspejler sig i de beløb, der afsættes til dette formål.

Thoft (SF):

Ministeren gjorde opmærksom på det omfattende – det var ministerens udtryk – materiale om, hvordan infrastruktursamarbejdet fungerer, som folketingets forsvarsudvalg har fået udleveret i de senere år. Det er jeg nu ikke så imponeret af, og »omfattende« er nu et meget omfattende udtryk at bruge om så lille en bilagsbunke.

Det er jo ikke småpenge, vi bruger til infrastrukturprogrammet. Fra nogle få millioner i begyndelsen af 1960erne ser det ud, som om det danske bidrag til infrastrukturprogrammet vil vokse til ca. 700 mill. kr. fra og med 1986. Det er en meget voldsom stigning, også når vi ser det på lidt kortere sigt.

Går vi tilbage til 1979, så brugte vi ca. 62 mill. kr. på infrastrukturprogrammet, og når det nu ellevedobles til ca. 700 mill. kr. fra og med 1986, er der tale om en meget voldsom forøgelse af dette bidrag. Derfor må ministeren undskylde mig, det er nu ikke så underligt, at folketinget begynder at interessere sig for, hvad alle disse mange penge skal gå til. Det er jo en større og større procentdel af det danske forsvarsbudget, som nu kastes i

lommen på NATO, og som vi dermed afskriver os retten til selv at råde over.

Jeg har ikke et sekund betvivlet korrektheden af de tal, ministeren har opgivet. Jeg har betvivlet, at det overhovedet er muligt at beregne sig frem, og derfor har jeg spurgt ministeren, hvorledes man kommer frem til de tal, vi har fået oplyst i forsvarsudvalget, nemlig 52 mill. kr. til de gamle atomvåben i perioden 1961–83 og alene i 1983 ca. 10 mill. kr. Jeg vil gerne vide, hvorledes man kommer frem til disse tal. Min egen formodning er, at der er tale om et kvalificeret slag på tasken og ikke ret meget andet.

I sit svar og for så vidt også i sin indledning gjorde ministeren meget ud af, at både de bevillinger, der gives i øjeblikket, og dem, som skal gives i de kommende år, skal bruges til beskyttelse mod terrorister. Nu ved jeg ikke, om terrorismefaren i Vesttyskland er vokset. Mig bekendt eksisterer Rote Armee Fraktion da i hvert fald ikke længere. Jeg ved heller ikke, om disse atomvåben ikke har været beskyttet tidligere og man nu pludselig er begyndt at beskytte dem. Det forekommer mig underligt, at atomvåben, som er stillet op i begyndelsen og slutningen af 1960erne, nu pludselig skal til at bevogtes særlig godt, som om der var opstået en eller anden gevaldig terrorismefare. Mig bekendt var den væsentlig større for 10–15 år siden, end den er i dag, hvis man ser på forholdene i Vesttyskland.

Jeg vil godt til sidst sige, at jeg er ked af, at regeringen ikke kan støtte dette forslag. Jeg er ked af, at forsvarsministeren bliver så vældig ophidset og fremmaner truslen om udmeldelse af NATO og alle disse forfærdelige ulykker – som jeg nu ikke mener ville være så forfærdelige – hvis vi vedtager dette forslag. Der er tale om et forholdsvis beskedent beløb. Der er tale om et beløb, der anvendes til våben, som vi ikke bryder os om, og som vi bør sige nej til. Og det er ikke korrekt, når ministeren antyder, at formålet med dette forslag – med *dette* forslag, vil jeg gerne understrege – er dansk udmeldelse af NATO. Det forslag vil komme senere i samlingen, og da mener jeg nok, vi vil udtrykke os nok så klart som her, hvor vi kun foreslår at pille ca. 10 mill. kr. ud af infrastrukturprogrammet.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg synes, det er usagligt, når det fra ministerens og også fra borgerlige ordføreres side, hver gang der er et forslag til behandling om Danmarks politik på et ganske konkret og afgrænset område, lynhurtigt gøres til et spørgsmål om Danmarks NATO-medlemskab eller i hvert fald til et spørgsmål om Danmarks medlemskab af det militære samarbejde.

Det er ganske klart, at der er forskellige opfattelser i partierne, f.eks. i det radikale venstre og i VS, om NATO-medlemskabet og om Danmarks deltagelse i det militære samarbejde, men der er f.eks. enighed mellem det radikale venstre og VS om, at dette ikke må forhindre, at der tages konkrete, virkningsfulde skridt mod atomoprustning. Og hvis ministeren mener, det er uforeneligt med NATO-medlemskabet, at der tages sådanne konkrete skridt, skylder ministeren vel at forklare, hvorledes det så kan være forsvarligt for Danmarks vedkommende i længden at vedblive med at være med i NATO. Men det er ministeren, der rejser den problemstilling ved uafsladeligt at gøre alle forslag til et spørgsmål om NATO-medlemskabet. Det vil vi meget gerne have nogle generelle og principielle debatter om, men vi synes, det er forkert, at det, hver gang der tages et konkret spørgsmål op, skal gøres til et spørgsmål om vores NATO-medlemskab.

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg skal ikke forlænge debatten meget, men blot sige til hr. Thoft, at det er da korrekt, at vi især gennem de senere år med stigende bekymring har fulgt udviklingen netop med hensyn til terrorisme og tilsvarende virksomhed, og det er ud fra de overvejelser, der er foregået i alliancesammenhæng, vi har en stigende opmærksomhed rettet mod de beskyttelsesmæssige foranstaltninger.

Lad mig så sige til hr. Albrechtsen uden at gå ind i en lang drøftelse om NATO eller ikke NATO – den kan jeg forstå at vi får senere på samlingen – at når man er medlem af en alliance, når man er deltager i et samarbejde, er der en række principper og en række fælles beslutninger, som danner grundlaget i dette samarbejde. Piller man disse elementer ud, enten dem alle på én gang eller stykkevis og delt, bliver resultatet,

at alliancemedlemskabet bliver udhulet, at det mister sit reelle indhold. Det er det, vi advarer imod, og det er derfor, vi fra regeringens og regeringspartiernes side må tage afstand fra en lang række af de forslag, der fremkommer fra hr. Albrechtsens og hr. Thofts partier.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

*Meddelelser fra formanden:***Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udvalget for forretningsordenen (5/11 84):

Udtræder: Svend Erik Sørensen (KF)
Nyt medl.: Bo Kristensen (KF)

Forsvarsudvalget (5/11 84):

Udtræder: Kjeld Olesen (S)
Nyt medl.: Graversen (S)

Udenrigsudvalget (5/11 84):

Udtræder: Kjeld Olesen (S)
Nyt medl.: Graversen (S)

Det udenrigspolitiske nævn (5/11 84):

Udtræder: Kjeld Olesen (S)
Nyt medl.: Ole Espersen (S)
Udtræder: Ole Espersen (S)
Ny stedf.: Graversen (S)

Kulturudvalget (5/11 84):

Udtræder: Kjeld Olesen (S)
Ny stedf.: Graversen (S)

[Formanden]

Finansudvalget (5/11 84):

Udtræder: Albertsen (S)

Nyt medl.: Camre (S)

Miljø- og planlægningsudvalget (5/11 84):

Udtræder: Albertsen (S)

Nyt medl.: Camre (S)

Skatte- og afgiftsudvalget (5/11 84):

Udtræder: Albertsen (S)

Ny stedf.: Camre (S)

Det energipolitiske udvalg (2/11 84):

Udtræder: Birgitte Husmark (SF)

Ny stedf.: Margrete Auken (SF)

Miljø- og planlægningsudvalget (2/11 84):

Udtræder: Birgitte Husmark (SF)

Nyt medl.: Margrete Auken (SF)

Udvalget om offentlige arbejder (2/11 84):

Udtræder: Birgitte Husmark (SF)

Ny stedf.: Margrete Auken (SF)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 8. november 1984, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 16.20
